

УДК 658.316

Л.В ЖАДАН, к.е.н., доц., НТУ «ХПІ», Харків

О.О БІЛАШ, асистент, НТУ «ХПІ», Харків

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК У СПЕЦІАЛІСТІВ З ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В статті розглянуті психологічні аспекти формування умінь та навичок у спеціалістів з економічних досліджень. Показано, що варіантність умов навчання є необхідним фактором формування гнучких умінь, які легко переносяться в нові умови.

Modern psychological aspects of forming skills of specialists in the sphere of economics are introduced in present article. It's stressed that variations of educational conditions is the necessary factor of flexible skills, which can be used in new conditions.

Ключові слова: уміння, навички, класифікація умінь, етапи формування навичок, регулятор, чуттєвий досвід

Вступ. На сучасному етапі розвитку економіки України однією з найважливіших проблем є проблема забезпечення висококваліфікованим персоналом, зокрема в галузі економічних досліджень. Рівень кваліфікації спеціалістів в умовах людиноцентриського напрямку управління в значній мірі залежить від розробки питань психології менеджменту, зокрема формування умінь та навичок при підготовці спеціалістів з економічних досліджень. В зв'язку з цим виникає необхідність подальшого вивчення ряду аспектів цієї проблеми.

Методологія. Формуванню умінь і навичок з позиції психології праці значна увага приділена у наукових виданнях таких фахівців як: Ю.З. Гільбуха, А.Н. Леонтьєва, Е.А. Мілеряна, К.К. Платонова, С.Л. Рубінштейна, Д. Уолфлора, В.В. Чебушевої.

Постановка задачі. Метою статті є розробка питань з формування умінь і навичок при підготовці спеціалістів з економічних досліджень.

Результати досліджень. В процесі професійної підготовки майбутній спеціаліст одержує знання, які необхідні для вирішування професійних завдань. У нього формуються відповідні вміння та навички, виробляються способи компенсації недостатньо розвинутих, але важливих властивостей. Деякі властивості одержують більший або менший розвиток в процесі тренування. На

протязі професійної підготовки спеціаліста формуються відношення особи, мотиви трудової та професійної діяльності, трудові установки, рівень притягання, самооцінка.

Уміння та навички – компоненти професійної діяльності, які формуються в процесі навчання, а потім вдосконалюються під впливом професійного досвіду. Навички розвантажують свідому діяльність спеціаліста від регулювання відносно елементарних актів, внаслідок чого вона може бути направлена на вирішування більш складних питань.

Уміння відносяться до навичок, але уміння ширше від навичок. Вони передбачають різні варіанти реалізації дій. Один із варіантів реалізації може закріпитися, автоматизуватися, тобто стати навичкою.

Існують різні підходи до класифікації умінь. В залежності від трудової діяльності навички бувають: пізнавальні, загальнотрудові, конструктивно-технічні, організаційно-технологічні, операційно-контрольні. Наведена класифікація дозволяє порівняти між собою різні професії по перевазі того чи іншого типу умінь.

Відповідно до етапів обробки інформації всі трудові уміння поділяють на три великі групи. До першої групи відносять уміння, які використовують для прийому інформації. До другої групи включають уміння, які необхідні для збереження та переробки інформації. Третя група умінь направлена на передачу обробленої інформації.

До групи умінь, які використовують для сприйняття інформації, відносяться сенсорні, перцептивні та атенційні.

Сенсорні уміння служать для сприйняття інформації про окремі властивості предметів і явищ трудового процесу, а також про внутрішній фізіологічний стан організму працюючого.

Перцептивні уміння використовують для сприйняття за допомогою аналізаторів цілісних предметів і явищ трудового процесу в сукупності їх властивостей та просторово-часових характеристик.

З перцептивними уміннями органічно пов'язані атенційні. За їх допомогою організується ціле направлене сприйняття професійно значущої інформації.

До групи умінь, які використовують для збереження та переробки інформації, відносять мнемічні, мислячі та імажинітивні уміння. Мнемічні уміння пов'язані з функціонуванням двох типів пам'яті: довгострокової та

короткострокової. Мнемічні уміння, які базуються на функціонування довгострокової пам'яті, використовують для запам'ятовування, тривалого збереження та періодичного відтворювання різних професійних знань, зокрема відомості про об'єкт управління, алгоритму типових задач та інше.

Оперативну пам'ять використовують для збереження заново прийнятої інформації на протязі короткого періоду, або для того, щоб визвати в свідомості деяку частину інформації, яка зберігається в довгостроковій пам'яті.

В процесі функціонування мислячих умінь відбувається переробка інформації, яка зберігається як в оперативній, так і в довгостроковій пам'яті для прийняття відповідних рішень.

Формування імажинітивних умінь являє собою процес уявної побудови ситуацій. В залежності від наявності або відсутності готових словесних або графічних описів процес побудови ситуації носить репродуктивний або творчий характер.

В групі умінь, які використовують для передачі інформації, центральне місце належить сенсомоторним і перцептивно-моторним умінням, які використовують для реалізації прийнятих рішень.

Метою любого навчання є формування умінь, які визначають продуктивність, якість і швидкість діяльності. В процесі вправ відбувається автоматизація деяких компонентів умінь, створення навичок.

Виділяють чотири етапи формування навичок. Перший етап формування навичок можна назвати попереднім. На ньому відбувається формування програми навичок, поділ окремих дій на компоненти, виконуються пробні, орієнтовані дії. Для першого етапу характерна надлишкова інформація. З усієї маси інформації вибирається необхідна для одного питання.

Другий етап – аналітичний. Дії на цьому етапі виконуються окремо. Відбувається аналіз сили, величини, тривалості кожної дії. Формуються окремі дії, часткові зв'язки, наприклад, між приладом і органом управління. Потім відбувається виконання цих дій в певній послідовності.

Третій етап – синтетичний. Окремі елементи дій об'єднуються в єдине ціле. Складається єдине сенсорне поле. Регулятором дій на цьому етапі виступає узагальнений образ, в який входять послідовні дії, їх взаємозв'язок, ієрархія.

Четвертий етап можна назвати етап автоматизації. На цьому етапі зайві дії та зайва м'язова напруга. Увага переміщується з процесу дій на його результат.

На цьому етапі з'являється можливість регулювання темпу виконуваних дій, складається ритм рухів.

В випадку тривалої перерви в діяльності може статися деавтоматизація навичок, а потім після додаткового тренування, їх поновлення.

Важливою умовою формування навичок є багаторазове повторювання у варіантних умовах, які потребують різних прийомів виконання.

Для створення умінь необхідні планові вправи, що ґрунтовані на послідовній варіації і ускладненні умов діяльності. Це необхідно для свідомого врахування впливу цих факторів, придбання чуттєвого досвіду, який необхідний для успішного використання знань і навичок при рішенні нових завдань.

Висновки. Таким чином, варіантність умов навчання являється необхідним фактором формування, гнучких умінь, які легко переносяться в нові умови.

Список література: 1. В.В. Шпалинський, Г.Т. Головченко. Психологія менеджмента. Х.: ІВНО «ХК», 1998. 2. Л.К. Аверченко, Г.М. Залесов и др. Психология управления. Курс лекцій. М.: ИНФРА – М.: 2002. 3. А.В. Карпов. Психология менеджмента. Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2003. 4. Л.Е. Орбан – Лембрик. Психологія управління. Посібник, К.: Академвидав, 2003. 5. Психология менеджмента / под ред. проф. Г.С. Никифорова. – Х.: Гуманитарный центр, 2002.

Подано до редакції 08.05.2009

УДК 330.322.3: 334.716

О.Ю. ЛІНЬКОВА, к.е.н., доц., НТУ «ХПІ», Харків

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ КУЛЬТУРОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Проаналізовано сучасні умови господарювання промислових підприємств. Виділено елементи корпоративної культури промислового підприємства. Запропоновано механізм управління інформаційною культурою на підприємстві. Визначені функції менеджера щодо створення та управління інформаційною культурою підприємства.

Modern conditions of the management of enterprises have been analyzed. The elements of corporate culture of enterprises have been marked out. The management mechanism of informed culture at an enterprise has been suggested. Manager's duties of creation and management of informed culture at the enterprise have been determined.

Ключеві слова. Інформаційна культура, інформаційна економіка.

Вступ. Об'єднання телекомунікаційних мереж та комп'ютерних систем становить основу нової інфраструктури планети – інфосфери (надає перевагу іншому способу мислення, новій етиці й культурному розумінню).